

Innlegg i Stortinget fredag 27. mai 1977
om Stortingets kontroll med forvaltningen (Innst. S.nr.277).

Innstillingen fra utenriks- og konstitusjonskomiteen inneholder mye som vi er enige om. Jeg går det forbi.

Komiteen understreker at Regjering og Storting må ha den øverste styring og kontroll over statsselskapene. Regjeringen er helt enig med komiteen i det. Men Regjeringen er imidlertid også opptatt av at statsselskapene må være i stand til å utføre på effektiv måte den gjerning som de er satt til å løse i samfunnets tjeneste.

De er opprettet for å utføre en annen slags funksjon enn

- 2 -

forvaltningen kan gjøre selv.

Her står komiteen delt i to fraksjoner. Selv om fraksjonsmerknadene dels er meget uklare, er det tydelig at her er to helt ulike syn på en viktig side av statsselskapenes virksomhet.

Det som opptar meg er at flertallet ^{en}uhellig allianse av de borgerlige partier og SV - på ett viktig punkt hevder en ny lære, i strid med de retningslinjer vi sammen har arbeidet frem og arbeidet etter i lange tider.

Jeg sikter til den lære at statsselskapene skal ha Regjeringens og Stortingets samtykke til å opprette datterselskaper og til å kjøpe og selge aksjeposter i andre selskaper.

- 3 -

Det gjelder i dag at styret i et statsaksjeselskap på samme måte som styret i andre aksjeselskaper har myndighet til å opprette datterselskaper, og har myndighet til å kjøpe aksjeposter i andre selskap såsant dette ligger innenfor rammen av selskapets formål og selskapene kan finansiere oppgaven selv. Det gjelder i dag etter sikre prinsipp og praksis at styrene i statsselskapene bare skal forelegge slike saker for departementet som generalforsamling når det krever bevilgning fra Statens side, eller når sakene har fremtredende politiske eller prinsipielle sider eller en usedvanlig dimensjon.

- 4 -

Det er erkjent at styret bør ha en klar forretningsmessig fullmakt til å avgjøre forretningsmessige saker selv om de er store, vanskelige eller vidtrekkende.

Denne filosofi og doktrine ble også lagt til grunn da vedtektene for Statoil ble utformet for relativt kort tid siden, selv om det for dette selskap var enighet om at behovet for styring og kontroll var fremtredende og at vedtektene derfor måtte adskille seg fra det som var sedvane.

Et vellykket arbeide innenfor den enkelte bedrift og et vellykket samarbeide mellom bedriftene krever i dag både for statsselskaper og private selskaper - meget

varierte virkemidler. Samarbeidsavtaler, kjøp og salg av aksjeposter, opprettelse av datterselskaper har i dag langt større betydning for det arbeide industrien driver enn man kanskje er klar over.

Den begrunnelse flertallet gir for sitt standpunkt gjør saken enda vanskeligere både fra et praktisk og fra et prinsipielt synspunkt.

Flertallet sier at det ved aksjekjøp er tale om anvendelse av statsmidler til å anskaffe ny statseiendom. Både formelt og reelt er det da naturlig, sier flertallet, at det skjer i slike former at det kan sies å foreligge en klar godkjenning fra Stortingets side. Det forbauser meg at flertallet ikke har innsett at denne begrunnelse leder på avveie. Hvis man bygger på at statsselskapenes

midler er statsmidler, og derfor forutsetter Stortingets godkjenning, vil denne tankegangen kunne innebære at svært mange av statsselskapenes disposisjoner krever stortingsbehandling.

Alle vil innse at en slik konsekvens er ensbetydende med *en sterk svekkelse av* ~~å~~ lamme statsselskapene.

Flertallet har sett at det må gjøres en begrensning i denne lære. Det heter i deres merknader at statsselskapene bør kunne treffe vedtak om opprettelse av datterselskaper som bare ~~representerer~~ en hensiktsmessig organisering av bedriftens egen virksomhet innenfor det område som bedriften allerede arbeider på. Men, sies det videre, bedriftene bør ikke erverve eller avhende eierandeler i andre foretak uten Stortingets samtykke når dette innebærer mer vesentlig

forandring av statens samlede engasjement i næringsdrift.

Etter flertallets filosofi skal statsråden ta det parlamentariske ansvar for å vurdere om det dreier seg om en forandring i statens samlede engasjement i næringsdrift eller ikke.

Det er etter min mening klart at flertallets nye kriterier ikke er anvedelige når man skal bestemme styrenes kompetanse i statsaksjeselskaper og Regjeringens og Stortingets styring og kontroll.

Det har i de siste 30 år skjedd en vesentlig utvidelse av statens eierandel og engasjement i norsk næringsliv og ikke minst i norsk industri. Det har delvis skjedd ved at Stortinget oppretter nye bedrifter. Men det har i like høy grad skjedd ved at visse statselskaper innenfor rammen av sitt mandat har vært aktive, har vært

- 8 -

dristige og har sett det som sitt ansvar å medvirke i industriens vekst. Det er endel av formålet ved statseide nøkkelbedrifter at de skal utvide samfunnets engasjement i industri og næringsliv. Det har vært Stortingets vurdering at de gjør samfunnet en tjeneste nettopp ved det. I den senere tid har denne dynamikk også hatt gode virkninger i distriktsutbyggingen.

Det er neppe noen som kan tvile på at Kongsberg Våpenfabrikk, Jernverket, Statoil og Ardal og Sunndal Verk og Norsk Hydro for å ta en bedrift som ikke er heleid, år for år på denne måten er med å forandre og utvide statens engasjement i norsk industri og næringsliv på en vesentlig måte.

Vi vil at de skal fortsette med det innenfor rammen av sine formål og under myndighetenes overordnede styring og kontroll.

Vi har ingen blind tro på statsdrift. Den er ett blant flere virkemidler, *M*en vi vil bruke også dette virkemiddel på en mest mulig rasjonell måte.

Det er mitt syn at de gjeldende retningslinjer som vi nå arbeider etter, gir en god avveining av styring og kontroll fra myndighetenes side og rimelige fullmakter for statsselskapenes styrever. Statsselskapene har sine særtrekk og sine særvilkår. Det er samfunnet som eier dem og de må bære preg av det Statsselskapene har nå en form for ledelse og styring som gjør at de i sin forretningsmessige ~~handle~~frihet ikke er hemmet eller amputert i forhold til annen industri i landet. De bør fortsatt bli i denne

- 10 -

situasjon.

Den filosofi og de kriterier som komiteflertallet har lagt opp til er etter mitt skjønn et tilbake-
skritt, *Det* vil skape uklarhet og frustrasjon i de statlige selskaper - i alle ledd - ikke bare hos lederne. Også de ansatte vil forstå hva det betyr for statsselskapene å bli inngjerdet og stengt.